

Legkiy O. M. Correction and develop the role of labor education for children with visual impairments.

Didactic possibilities of employment training designed to create conditions for the development of school children with impaired cognitive processes, raising the positive qualities of personality, intellectual, sensorimotor and perceptual actions, knowledge of labor processes, properties and methods of processing materials, introduction to various professions.

Keyword: labor educating, correcting the defects of cognitive activity, breaking a vision children.

УДК 37.013.42-376-043.3

Лиска С. І.

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА
ДЛЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ПСИХОФІЗИЧНИМИ
МОЖЛИВОСТЯМИ**

Державна політика щодо інвалідів ґрунтується на законах, а реалізація та розв'язання проблем інвалідів відбувається через соціальні проекти і програми, які фінансуються переважно з Державного бюджету. Основними з них є Державна типова програма реабілітації інвалідів (постанова КМУ від 8 грудня 2006 року) та Державна програма розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, розумовою відсталістю та психічними захворюваннями до 2011 року (постанова КМУ від 12 травня 2007 року №716).

Програма наших дій будувалась на підставі результатів аналізу стану реабілітаційної роботи з інвалідами у Луганській області. *Головним підсумком наших пошуків у цьому напрямі повинна була стати програма створення адекватного регіонального реабілітаційного середовища, яка дозволила б нам значно покращити рівень організації корекційно-реабілітаційної роботи.*

Проведений нами концептуальний аналіз дозволив дійти висновку, що в Луганській області система соціально-педагогічної реабілітації та соціальної адаптації дітей і молоді з обмеженими можливостями у пострадянський період зазнала значних зруйнувань. Турбота про осіб з психофізичними вадами лягла, в основному, на плечі батьків, медиків та педагогів спеціальних навчально-виховних закладів. Ці заклади охоплювали тільки близько 20% осіб з обмеженими можливостями.

На сьогоднішній день в області забезпечено вільний доступ людей з обмеженими фізичними можливостями до 635 об'єктів соціальної інфраструктури. При виконках міських рад міст обласного значення та райдержадміністраціях за участю громадських організацій інвалідів у 23 містах області створені "Комітети доступності", в 11-робочі групи. Розпорядженням голови обласної держадміністрації створено обласний комітет забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури.

У 2004 році у м. Луганську було відкрито обласний центр ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів "Відродження". З дня його створення реабілітаційну допомогу отримало понад 3 тис. дітей. У містах і районах області у структурі територіальних центрів соціального обслуговування одиноких непрацездатних осіб похилого віку, пенсіонерів та інвалідів функціонує 19 відділень соціальної реабілітації дітей з особливими потребами, де проходить реабілітацію 1,2 тис. дітей.

Соціальна, трудова й професійна реабілітація інвалідів здійснюється шляхом фінансової підтримки центрів та відділень реабілітації, технічного переоснащення підприємств громадських організацій інвалідів, професійного навчання, покращання санітарно-гігієнічних умов праці осіб з обмеженими фізичними можливостями.

З метою створення умов щодо надання реабілітаційних послуг особам з обмеженими фізичними можливостями у м. Луганську відкрито Міжрегіональний центр професійної, медико-фізичної та соціальної реабілітації інвалідів. З початку 2007 року у зазначеному центрі інвалідів проводиться робота з відвідувачами денного стаціонару (надання психологічної допомоги інвалідам, направленим громадськими організаціями та МСЕК, індивідуальне консультування з професійної орієнтації інвалідів).

Значні кошти із спеціального фонду державного бюджету в останні роки витрачаються обласним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів на навчання осіб з обмеженими фізичними можливостями. На цей час інклюзивною освітою (спеціальні навчальні заклади, спеціальні інтегровані класи, ПТУ-інтернат для інвалідів) в області охоплено близько 50% осіб з обмеженими можливостями, в т.ч. у вищих навчальних закладах навчається 85 осіб з обмеженнями життєдіяльності.

Чотирьохвідсотковий норматив щодо працевлаштування інвалідів, як це передбачено чинним законодавством, забезпечують понад 60 % підприємств, проводиться робота з атестації робочих місць інвалідів. За даними звітності у 2005 році працювало 13669 чол. (виконання нормативу складало 77 %) , у 2006 – 12616 чол. (68 %), у 2007 – 13739 чол. (83 %).

Досвід роботи центрів реабілітації в Луганській області свідчить, що при розробці стратегії інтеграції інваліда в першу чергу слід

створити необхідні умови для його індивідуального розвитку, самореалізації і самовдосконалення, що в кінцевому результаті дасть йому можливість змінювати певні обставини свого життя.

У Луганській області зареєстровано і діє понад 100 громадських організацій інвалідів, які зосереджують свою діяльність на проблемах інвалідів. Окрім можливостей вияву громадської активності, ці неприбуткові об'єднання забезпечують робочі місця для певного контингенту людей, надають соціально важливі послуги інвалідам, таким чином сприяючи створенню умов для забезпечення життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями. На жаль, видатки асигнувань у місцевих бюджетах для фінансової підтримки громадських організацій інвалідів незначні, а інколи відсутні взагалі. Без об'єднання зусиль органів влади та недержавних організацій, їх конструктивної співпраці не можна сподіватися на успішне розв'язання проблем інвалідів, реалізацію активної соціальної політики.

Незважаючи на позитивні зрушення, процес формування реабілітаційної інфраструктури, яка б сприяла усуненню обмежень життєдіяльності інвалідів, значно відстає від потреби і не відповідає вимогам сьогодення. Тому рішенням обласної ради була затверджена *«Комплексна обласна Програма соціального захисту і реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями на 2007-2010 роки»* (далі Програма), розробку якої було забезпечено нашою науковою групою.

Сутність регіональної Програми полягає в створенні відповідних умов (реабілітаційного середовища) для інвалідів з метою забезпечення максимальної диференціації й індивідуалізації роботи міждисциплінарної команди фахівців щодо соціально-педагогічної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку та ситуацій, у яких вони перебувають.

Комплексна Програма має бути реалізована в певному *реабілітаційному середовищі* (реабілітаційному просторі), яке ми будемо сприймати у двох „вимірах”. По-перше, у часі – неперервність процесу реабілітації протягом всього життя людини, що в певний вік отримала патологічні ушкодження свого здоров'я і потребує постійної корекції свого життєвого шляху, знань, умінь та здібностей заради адаптації до мінливих соціальних умов. Це відповідає поняттю „відкрита реабілітація” та принципам відкритості й динамічності системи соціальної реабілітації, у зв'язку з чим остання має знаходитись у процесі постійного пошуку і зміни, весь час формуючи нові орієнтири й цілі, реабілітаційні технології.

Другий вимір *„реабілітаційного простору”* складається, фізично, з самих елементів системи соціальної реабілітації. Остання, в свою чергу, не може бути замкнута лише на спеціалізованих закладах (центрах соціальної реабілітації, інтернатах тощо), а має включати в

себе родину, соціально-культурне оточення людини, побутову сферу, загальний освітній заклад, засоби масової інформації тощо.

Нами були визначені принципи, на яких ґрунтується регіональне реабілітаційне середовище для осіб з обмеженими можливостями:

- цільова особистісно орієнтована спрямованість корекційно-педагогічної діяльності;
- поєднання державної та суспільно-громадської ініціатив у здійсненні корекційно-педагогічної допомоги;
- правовий та соціальний захист осіб з вадами розвитку з метою створення необхідних можливостей для їхнього повноцінного соціального становлення й розвитку;
- сприяння ініціативі й активності осіб з обмеженими можливостями в усіх сферах життєдіяльності суспільства;
- повага до людини незалежно від стану її здоров'я, залучення кожної молодої людини до соціально-економічного життя.

Наша програма спирається на систему наступних властивостей програм такого типу: по-перше, це орієнтація осіб з обмеженими можливостями на діяльне включення у світ суспільно корисної практики як головного засобу психічного розвитку та становлення особистості кожної людини з вадами розвитку; по-друге, ідея програми процесу реабілітації осіб з вадами психофізичного розвитку полягає в тому, щоб розвинути у них здатність спиратися на ті аналізатори особистості, які функціонують нормально; по-третє, орієнтація реабілітаційного процесу на забезпечення необхідних санітарно-гігієнічних умов в місцях життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями; по-четверте, формування у інвалідів психологічної установки на значущість кожного з них як неповторної особистості для людей та суспільства в цілому. Установка на самоцінність є й результатом усвідомлення інвалідом його здібностей до якогось виду діяльності.

Отже, Використання педагогічних технологій при конструюванні та реалізації нашої регіональної Програми сприяло появі нових ставлень соціального оточення та самого інваліда до його недоліків. Діяльність усіх суб'єктів Програми спрямована на зміну наслідків внутрішньої соціальної незадоволеності, на тривожність, очікування, відхилення в поведінці. Застосування практичних методів соціальної реабілітації сприяє тому, що інваліди навчаються альтернативних засобів спілкування, виявляють творчі та професійні здібності, усвідомлюють основні правила поведінки у суспільстві; їх соціальне оточення навчається сприймати людину з вадами розвитку такою, яка вона є.

Література:

1. Акатов Л. И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья. Психологические основы :

учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л. И. Акатов. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 368 с. **2. Глоба О. П.** Деякі питання щодо реалізації програми ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів / О. П. Глоба // Збірник праць Другої Міжнар. наук.-метод. конф. „Наука. Здоров’я. Безпека. Реабілітація”. – Луганськ, 2004. **3. Закон** України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Права інвалідів в Україні. – К. : Сфера, 2002. – С. 165 – 169. **4. Закон** України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» // Права інвалідів в Україні. – К. : Сфера, 2002. – С. 56 – 64. **5. Синьов В. М.** Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії / В. М. Синьов. – К. : МП Леся, 2010. – 779 с. **6. Шевцов А. Г.** Освітні основи реабілітології : [монографія] / А. Г. Шевцов. – К. : МП Леся, 2009. – 483 с.

Лиска С. І. Теорія і практика створення регіонального корекційно-реабілітаційного середовища для дітей з обмеженими психофізичними можливостями.

У статті розглядаються питання теорії і практики реабілітації та соціальної адаптації дітей з порушеннями розвитку.

Ключові слова: психофізична реабілітація, соціальна адаптація, інклюзія, інтеграція, медико-психолого-педагогічний супровід.

Liska S. I. Theory and practice of creating of a regional correctional-rehabilitational environment for children with disabilities of health.

В статье рассматриваются вопросы теории и практики реабилитации и социальной адаптации детей с нарушениями в развитии.

Ключевые слова: психофизическая реабилитация, социальная адаптация, инклюзия, интеграция, медико-психолого-педагогическое сопровождение.

Liska S. Theory and practice of creating of a regional correctional-rehabilitational environment for children with disabilities of health.

In the article are examined the questions of theory and practice of rehabilitation and social adaptation of children with violations in development.

Key words: psychophysical rehabilitation, social adaptation, inclusion, integration, medico-psychology-pedagogical support.